

[Mgr. Ondřej Hudeček, Ph.D.: Pro udržitelný rozvoj jsou knihovny klíčovými institucemi \[1\]](#)

Autor:

- [HUDEČEK, Ondřej](#) [2], [NEKOLOVÁ, Kateřina](#) [3]

Číslo:

- [2020, ročník 29, číslo 3/4](#) [4]

Rubrika:

- [Rozhovor](#) [5]

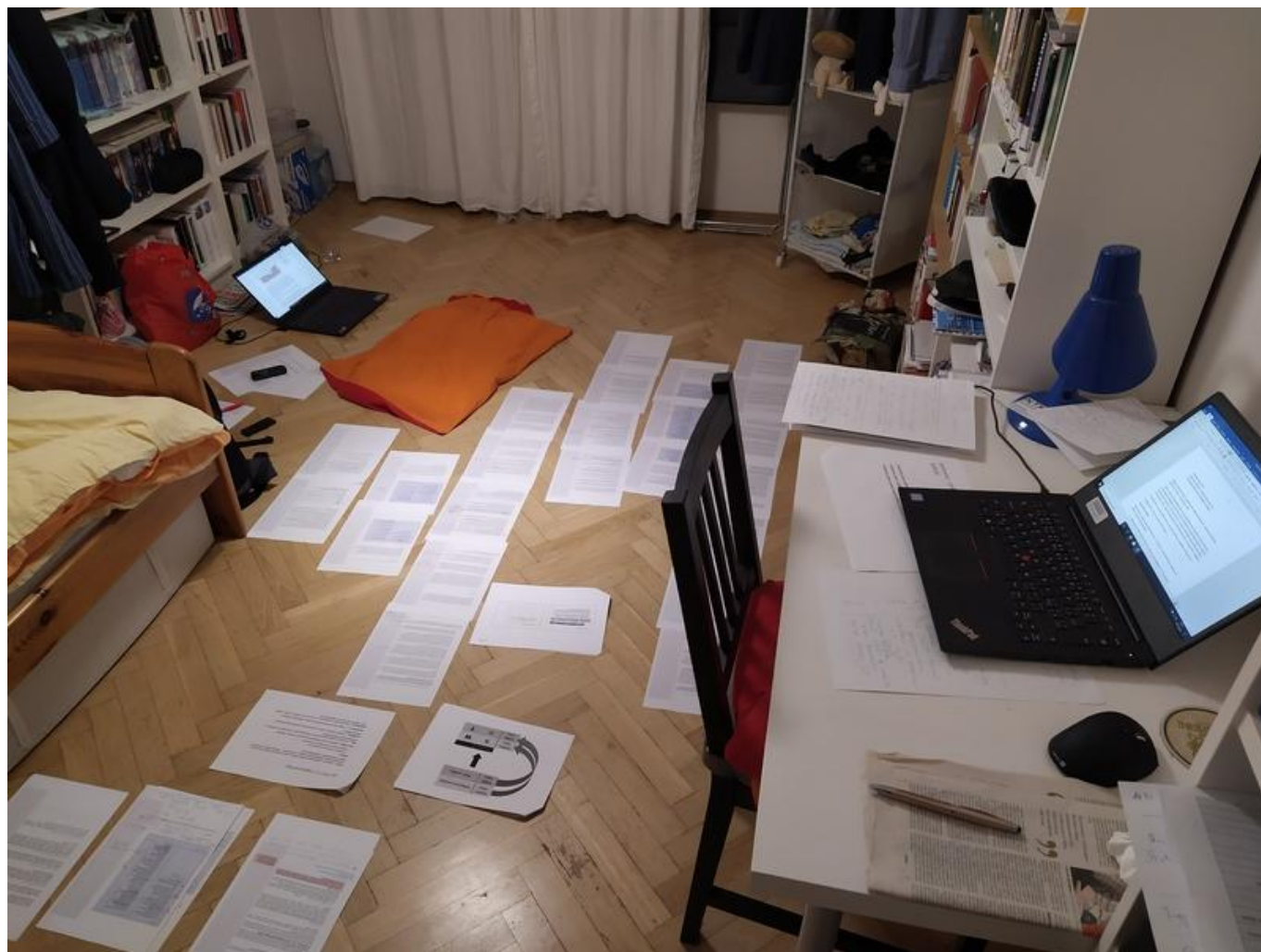
Klíčová slova:

- [Hudeček, Ondřej](#) [6], [mediální gramotnost](#) [7], [Městská knihovna v Praze](#) [8], [udržitelný rozvoj](#) [9]

Mgr. Ondřej Hudeček, Ph.D., v roce 2018 úspěšně dokončil doktorské studium obecné antropologie (v [disertační práci](#) [10] se zabýval opatřeními proti povodním v Čechách na konci 18. století). Pracuje v Městské knihovně v Praze, kde se zabývá mj. problematikou mediální gramotnosti. V roce 2020 se stal držitelem ceny MARK. Ptá se Kateřina Nekolová.

Ondřeji, Ty nejsi vystudovaný knihovník, mohl bys nám říct, kudy vedla Tvá cesta na pozici metodika v Městské knihovně v Praze?

Jelikož tenhle rozhovor budou číst i ti, kteří moji cestu Městskou knihovnou v Praze dobře znají, nebudu skutečnost nijak přikrašlovat. Do knihovny jsem nastupoval po návratu z delšího studijního pobytu v zahraničí. Byl jsem tehdy doktorandem na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy s rozpracovanou disertací a hledal jsem klidné zaměstnání, které by mi umožnilo v mimopracovní době pokračovat ve výzkumu a psaní. O tom, co všechno se v knihovnictví odehrává a kam směřuje, jsem tehdy nevěděl zhora nic. Díky šťastné náhodě jsem se stal knihovníkem na pobočce Korunní a s podporou svých tehdejších nadřízených Jany Roulové a Zdeny Ciprové jsem se brzy začal zapojovat i do aktivit v rámci celé Městské knihovny v Praze. Moje vůbec první služební cesta mě dovedla na úvodní konferenci projektu Sociální inovace v knihovnách, který probíhal pod patronací KISK FF MU, a záhy poté jsem se začal věnovat oblasti mediálního vzdělávání. Toto téma má u nás v knihovně prioritu, a tak jsem se po třech letech působení na pobočce ocitl letos na jaře v metodickém oddělení, abych měl více možností rozvíjet projekty, které jsme ve spolupráci s KISKem začali.

[11]

Koncem ledna 2020 měl Ondřej několik dní na starosti koordinaci přípravy nové Koncepce rozvoje knihoven, takže mu doslova vstoupila do života (foto: Ondřej Hudeček, Městská knihovna v Praze)

Ocenění MARK jsi získal hlavně za projekt DeFacto. Jak vnímáš roli knihoven v oblasti mediálního vzdělávání?

Jako klíčovou a nezastupitelnou. Určitě nikdo nepochybuje, že toto téma bylo dlouhodobě opomíjeno. Důsledky toho vidíme nyní denně. Náš rozhovor vzniká koncem roku 2020, v době, kdy začíná globální vakcinační kampaň proti nemoci covid-19. S touto kampaní je ale spojená velká míra nedůvěry podstatné části společnosti. Více než polovina lidí je znejistěná natolik, že nad očkováním váhá. Podle všeho, co o tom nyní vím, ale zbytečně.

Ano, svět se stává čím dál tím složitějším a porozumět mu je mnohem náročnější než třeba ještě před dvaceti či třiceti lety. Úlohou knihoven je uchovávat a zpřístupňovat informace, knihovníci a knihovnice by však měli také aktivně uživatelům pomáhat se v té záplavě zorientovat. Naučit je odlišit podstatné od nepodstatného, poznat lži a dezinformace, aby si lidé byli vědomi všech potenciálních hrozeb, ale i výhod, které moderní komunikační prostředky přinesly.

V knihovně se zároveň věnuješ koordinaci dobrovolníků. Jak vnímáš jejich pozici? A jaké jsou Tvé zkušenosti?

Moje zkušenosti zatím příliš velké nejsou. Nastoupil jsem na pozici koordinátora dobrovolníků (a metodika) uprostřed první vlny pandemie a většinu času tedy prožil v nějakém režimu epidemiologických restrikcí. Osobně jsem se stačil potkat zhruba s desítkou našich stávajících dobrovolníků a zhruba stejný počet jsem stihl „přijmout“. Ti lidé mají mnohdy mimořádně zajímavé osudy. Právě s nimi přichází do knihovny nové podněty, zkušenosti i pohledy na naše služby

a aktivity. Jsou to samozřejmě v naprosté většině lidé velmi čínorodí a dobře vědí, proč k nám přicházejí, tedy co jim dobrovolnická činnost může nabídnout – pocit, že jsou prospěšní druhým, realizaci vlastních nápadů, smysluplně strávený čas a nové podněty.

Pro Městskou knihovnu v Praze jsi nahrál také [pár podcastů s rozhovory s odborníky na téma teorie vědy](#) [12]. Ty se tomuto tématu věnuješ dlouhodobě; jaké však je propojení na běžné uživatele veřejných knihoven?

Věda jako jedna ze specifických lidských činností mě zajímá dlouhodobě. Nejspíš to má původ i v oboru, který jsem vystudoval, tedy v sociokulturní antropologii. Vědci podobně jako třeba domorodé kmeny na Borneu mají svoje rituály, jazyk i tabu. Tzv. laická veřejnost tohle ale často nevidí a nechápe – od vědců očekává jednoznačné odpovědi a objektivitu, chápanou jako absenci politiky či ideologií ve výzkumu. Jenže to právě věda nabídnout neumí a nemůže, dokonce ani vědy přírodní nebo technické. Stále je to činnost vykonávaná konkrétními lidmi, jejichž hodnoty či osobnostní rysy se nutně odrážejí i v jejich vlastním výzkumu. Snažil jsem se proto v těch rozhovorech ukázat vědu jako zajisté specifickou, ale pořád standardní lidskou činnost se všemi jejími omezeními, ale i silnými stránkami. Jsem přesvědčen, že právě pochopení možností a limitů vědeckého přístupu nám může pomoci řešit i naše zcela aktuální problémy – současnou zdravotní i dlouhodobou klimatickou krizi.

Další téma, které je Ti dlouhodobě blízké, je udržitelnost. Nyní se v této oblasti začíná rozvíjet řada knihovnických aktivit. Jsi členem skupiny knihovnic a knihovníků, kteří se snaží téma v knihovnách více rozvinout. Jak skupina funguje a jaké jsou její aktivity a plány?

My oba jsme součástí této skupiny... Plány jsou smělé a ambice nám nechybí, ale abych byl konkrétnější. Komunikačním tématem roku 2021 je udržitelnost, resp. [Cíle udržitelného rozvoje](#) [13], což je konkrétní plán, jak učinit náš svět lepším místem k životu, přijatý Valným shromážděním OSN v roce 2015. Skupina, na kterou se ptáš, již více než rok promýšlí, jak nejlépe toto téma v knihovnách uchopit a ukázat kolegyním a kolegům, že stojí za to se mu věnovat, a to nejen v roce 2021. Z ankety uspořádané na podzim roku 2020 víme, že v knihovnách, lhostejno zda v tzv. velkých či malých, toto téma rezonuje a je o něj zájem, což nás samozřejmě motivovalo k další práci. Zjistili jsme, že kromě kontaktů na relevantní experty a expertky knihovnám chybí především více informací a tipy a triky, jak s udržitelností začít, řekněme příklady osvědčené praxe. Proto jsme na rok 2021 připravili vzdělávací cyklus sestavený jednak z online webinářů, na které jsme si již v roce 2020 všichni docela zvykli, jednak z workshopů, na kterých se snad již budeme moci sejít všichni fyzicky. Na koho se nedostane místo v kurzu, bude mít možnost zhlédnout webináře ze záznamu. Na závěr cyklu připravujeme i větší konferenci. Chystáme toho ale mnohem víc, hledáme partnery pro spolupráci i mimo knihovnictví, grantové příležitosti pro financování našich záměrů a také budeme rádi za další ochotné kolegy a kolegyně, kteří by nám chtěli a mohli s propagací udržitelnosti v knihovnách pomoci. Takže neváhejte a hlase se! Doporučuji i do budoucna sledovat web <https://udrzitelna.knihovna.cz/> [14]. Kontaktovat nás můžete na e-mailu udrzitelna@knihovna.cz [15].

Mnozí nevědí, co si přesně pod pojmem „udržitelnost“ představit. Můžeš nějak přiblížit, jak to vidíš Ty?

Koncept udržitelnosti má podle mě v sobě silně přítomný etický apel. Měli bychom myslet jak na generace, které budou naši planetu obývat v budoucnu a kterým ji my (symbolicky) jednou předáme, tak na všechny další organismy, které ji s námi obývají a jejichž životy bezprostředně jako lidstvo ovlivňujeme. Udržitelnost zkrátka znamená respekt k přírodním limitům i k jiným lidem, včetně těch, kteří se ještě nenarodili.

Myslíš, že je toto téma spojeno s nějakými principy, které daná témata propojují?

Jednoznačně. Tím principem je podle mě zajištění přístupu k relevantním informacím, a to takovou formou, aby pro nikoho nepředstavovala bariéru. Také proto jsem přesvědčen o tom, že právě knihovny jsou klíčové instituce pro úspěch konceptu udržitelného rozvoje. Přechod na udržitelné zemědělství či úspěch v boji s klimatickou změnou jsou podmíněny dostatkem kvalitních a ověřených

informací. V současnosti hledáme řešení hned na několik krizí, s nimiž se jako lidská populace potýkáme. Ovšem jaká řešení bychom měli prosazovat, abychom třeba nezpůsobili problémy někde jinde? Stále platí, že pro kvalitní rozhodování potřebujeme odpovídající informace a lidi, kteří s nimi umí pracovat. To jsme my, knihovníci a knihovnice, kteří umíme v našich fyzických i elektronických zdrojích najít přesně to, co lidé, kteří k nám přicházejí, potřebují. A navíc k tomu dodáváme něco, co zatím ani algoritmy Googlu nezvládají – posouzení důvěryhodnosti těchto zdrojů a doporučení, které z nich jsou nejvhodnější pro daného konkrétního člověka.

Pokud nějakého knihovníka či knihovnici téma zaujme, jaké zdroje bys doporučil pro bližší seznámení? Vyplatí se sledovat nějaké odborníky?

Udržitelný rozvoj je tak široké a komplexní téma, že ho nelze pojmut „celé“; proto je ostatně tak složité ho dobře komunikovat. Jako lidstvo umíme docela dobře vyřešit jasně vymezený a ohraničený problém, třeba úbytek ozonové vrstvy Země v důsledku používání konkrétních látek (freonů). Udržitelný rozvoj se ale dotýká především tzv. zapeklitých problémů (wicked problems), tedy těch, které mají hned několik příčin a u kterých především neexistuje sdílená představa o tom, jak je nejlépe řešit. Přesto zkusím dát nějaká doporučení.

Skvělou práci dělá samotná OSN, a proto se vyplatí sledovat třeba [webové stránky její české informační kanceláře](#) [16]. Pro pochopení globálních souvislostí doporučuji Johana Rockströma a jeho již více než deset let starý, ale stále průběžně aktualizovaný [koncept planetárních mezí](#) [17]. V českém kontextu pak rozhodně knihy [Bedřicha Moldana](#) [18], který právě z Rockströmových úvah vychází. Teprve nedávno jsem pro sebe objevil ekonomku Kate Raworthovou, která tento koncept planetárních mezí inspirativně rozvádí v ekonomii. Její kniha [Ekonomie koblihy](#) [19] už naštěstí vyšla i česky.

Hodně prosazuješ myšlenku, že by v knihovnách měla být udržitelnost udržitelná. Jak si to představuješ?

To není nijak složitá myšlenka. Aktuálně prožíváme zásadní zdravotní krizi, která se postupně přelévá do krize ekonomické, na čemž má samozřejmě svůj velký podíl i stávající nastavení ekonomiky, a to nejen naší, ale i té celosvětové. Bohužel nám hrozí i krize sociální – vysoká nezaměstnanost, nedostupnost některých veřejných služeb. Jenže na pozadí toho všeho zažíváme i krize mnohem podstatnější. Akceleruje změna klimatu, roste tlak lidské společnosti na služby ekosystémů, které už nám mnohdy nestačí. Udržitelnost tudíž nemůže být „standardním“ komunikačním tématem knihoven na jeden rok, je to téma, či spíše úkol, který by měl být s knihovnami spojený už navždy. V knihovnách uchováváme kulturní a znalostní dědictví minulých generací a zpřístupňujeme ho všem bez rozdílu. Musí nám tedy eminentně záležet na tom, abychom měli i v nějaké vzdálené budoucnosti komu tento obsah předávat. Jak říkává naše kolegyně a kamarádka Eliška Bartošová: „Na mrtvé planetě nejsou žádní čtenáři!“

A obligátní osobní otázka na závěr. Co rád čteš? A jaké jsou Tvé oblíbené knihy?

Snažím se sledovat aktuální historiografickou produkci aspoň v oblasti, která mě dlouhodobě zajímá, ale bohužel to zvládám už jen výběrově. V poslední době jsem totiž začal víc číst knihy, které pojednávají o naší přítomnosti nebo spíše o budoucnosti. Zajímavá je nová [ediční řada Crossover](#) [20] nakladatelství Argo a samozřejmě sleduji i publikace týkající se dezinformací a mediálního vzdělávání. Z beletrie mohu doporučit tři knihy s vročením 2019. Kehlmannův [Tyll](#) [21] je geniálně sepsaná pozvánka do 17. století, beletrizovaný deník [V sibiřských lesích](#) [22] francouzského spisovatele Sylvaina Tessona doporučuji všem s alespoň trochu dobrodružnou povahou – zvláště pak těm, jejichž život je „v půli se svou poutí“ – a z ryze osobního hlediska pro mě hodně znamenalo vydání [Na vrcholu zoufalství](#) [23] Vojtěcha Varyše. Ti, kdo Vojtu znali, tomu budou rozumět...

[24]

Ondřej Hudeček (zdroj: archiv Městské knihovny v Praze)

URL zdroje: <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2020-rocnik-29-cislo-34/mgr-ondrej-hudecek-phd-pro-udrzitelny-rozvoj>

Odkazy

- [1] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2020-rocnik-29-cislo-34/mgr-ondrej-hudecek-phd-pro-udrzitelny-rozvoj>
- [2] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/autori/hudecek-ondrej>
- [3] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/autori/nekolova-katerina>
- [4] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2020-rocnik-29-cislo-34>
- [5] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/rubriky/rozhovor>
- [6] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/hudecek-ondrej>
- [7] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/medialni-gramotnost>
- [8] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/mestska-knihovna-v-praze>
- [9] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/udrzitelny-rozvoj>
- [10] <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/127444/>
- [11] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/779/hudecek2.jpg>
- [12] <https://soundcloud.com/knihovna/sets/rozhovory-o-v-d>
- [13] <https://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/sdgs/>
- [14] <https://udrzitelna.knihovna.cz/>
- [15] <mailto:udrzitelna@knihovna.cz>
- [16] <https://www.osn.cz/>
- [17] https://www.enviwiki.cz/wiki/Planet%C3%A1rn%C3%AD_meze
- [18] <https://www.czp.cuni.cz/czp/index.php/cz/pracovnici-kontakty/96-prof-rndr-bedrich-moldan-csc>
- [19] <https://ideabooks.cz/eshop/book/ekonomie-koblihy>
- [20] <https://argo.cz/crossover-knihy-ktere-vam-pomohou-urcit-smer/>
- [21] https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=003099153&local_base=CNB
- [22] https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=003097805&local_base=CNB
- [23] https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=003174304&local_base=CNB
- [24] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/779/hudecek1.jpg>